

Zpráva o knize

Ve vydavatelství RNDr. František Skopec, CSc. – Nucleus HK vyšla monografie autorů V. Maisnara, M. Tichého a kolektivu **Monoklonální imunoglobuliny – výskyt, význam a možnosti jejich průkazu**, 1. vydání, 2012, str. 129.

Oba hlavní autoři, klinik doc. V. Maisnar a laboratorní pracovník prof. M. Tichý se po léta systematicky věnují problematice monoklonálních gamapatií a v knize zachycují rozvoj v diagnostice a léčbě této skupiny chorob, ke kterému v posledních letech dochází. Na monografii se podílelo dalších devět autorů, kromě dvou jsou všichni pracovníci Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Monografie je rozvržena do 11 hlavních kapitol.

První kapitola je věnována historii monoklonálních imunoglobulinů (M-Ig). Historicky zaměřeného čtenáře zaujmou fotografie Henry Bence Jonese, který zachytil po něm nazvanou bílkovinu v moči (BJB), která je prvním historicky popsáním nádorovým markerem (1847), dále fotografie pražského profesora Otto Kahlera, který popsal v Prager Medizinische Wochenschrift (1889) hlavní klinické charakteristiky mnohočetného myelomu, Jana Waldenströma, jehož jménem je nazvána Waldenströмова makroglobulinemie a Roberta A. Kyleho, autora názvu „monoklonální gamapatie nejasného významu“ (MGUS).

Autoři neopomenuli mezinárodně známého českého autora Jiřího Rádlu, který v minulosti působil v Hradci Králové a zabýval se etiopatogenezí monoklonálních gamapatií. Součástí první kapitoly je i výstižná přehledná tabulka s historií diagnostiky a terapie mnohočetného myelomu od prvního období konvenční léčby přes autologní transplantaci kmenových buněk, až po období nových léků, včetně monoklonálních protilátek.

V druhé kapitole je probrána základní charakteristika imunoglobulinů, jejich struktura a biologická funkce v organismu. Ve třetí kapitole je uvedena klasifikace monoklonálních gamapatií se základním rozdělením na tzv. monoklonální gamapatie nejasného či neurčitěho významu – MGUS (Monoclonal Gammopathies of Undetermined Significance) a maligní monoklonální gamapatie včetně Waldenströmovy makroglobulinemie, onemocnění těžkých řetězců (γ , α , μ), lymfomů nebo CLL s přítomností M-Ig, syndromu POEMS, a primární amyloidózy. Důležité, a to i z hlediska dlouhodobého sledování, je upozornění, že pravděpodobně všechny případy mnohočetného myelomu (MM) vznikají transformací z MGUS. Čtvrtá kapitola je věnována posledním změnám v klasifikaci dvou základních monoklonálních gamapatií – MGUS a MM. Jsou uvedena diagnostická a prognostická kritéria jednotlivých forem včetně současných definic dosažení léčebné odpovědi a doporučení intervalů sledování pro hodnocení této od-

povědi. V této souvislosti stojí za zmínku, že v souboru transplantovaných nemocných s MM sledovaných autory publikace přežívá v roce 2011 více než 40 % deset let. Pátá kapitola nás seznamuje s možnostmi laboratorního průkazu MG.

Šestá, dokonale propracovaná kapitola, uvádí základní laboratorní metody průkazu monoklonálních gamapatií s indikacemi jejich použití. Zvláštní pozornost je věnována vyšetření volných lehkých řetězců – FLC (Free Light Chains) včetně výsledků mezilaboratorní srovnávací studie v rámci standardizace laboratorních metod a zmínka je o zavádění metody Hevylite TM, která je novým doplňkem elektroforetického vyšetření sérových proteinů (Kap. 7). Vyzvednout v této kapitole nutno velmi zdařilá vyobrazení dokumentující nálezy získané jednotlivými metodami.

Kapitola 8, věnovaná České myelomové skupině, nás seznamuje s aktivitami této skupiny zaměřené především na včasnou diagnostiku mnohočetného myelomu v ambulantní klinické praxi, sběr dat nemocných s MG cestou vlastního registru, ale i na zavádění nejmodernějších vyšetřovacích metod. Skupina dosáhla mezinárodního uznání tím, že se stala součástí evropské sítě pracovišť zabývajících se problematikou diagnostiky a léčby mnohočetného myelomu.

Správná diagnostika monoklonálních gamapatií vyžaduje především spolehlivost výsledků. Pro spolehlivost je velmi důležitá standardizace a srovnání výsledků jednotlivých laboratoří získaných vyšetřením referenčního vzorku v rámci externí kontroly kvality (SEKK) zavedené a zdokonalované již od roku 1996 se značnou účastí hradeckého pracoviště (Kap. 9).

Pro klinického pracovníka je velmi vhodné zařazení kap. 10 s 5 podkapitolami o některých klinických projevech M-Ig, s názorným znázorněním klinických projevů hyperviskózního syndromu na schematickém obraze lidského těla a dále změny hemostázy vlivem monoklonálního imunoglobulinu, kde k poruše může dojít na všech stupních krevního srážení.

Monografii uzavírají vzácné formy MG a zajímavé laboratorní nálezy na podkladě vlastních pozorování (Kap. 11), jakými např. je extrémní triklonální gamapatie způsobená aktivací hepatitidy B u nemocné s CLL, zachycení 27 zdvojených gamapatií, 20 nemocných se vzácným MM typu IgD a jednoho s ještě vzácnějším MM typu IgE. Zmínka o vyšetření souboru téměř 4000 MG dokumentuje obrovské zkušenosti laboratoře zabývajících se cíleně po dlouhá léta jejich průkazem.

Názornost dokumentují četné tabulky a velmi zdařilá vyobrazení laboratorních výsledků jednotlivých metod používaných při průkazu monoklonálních gamapatií. Za každou kapitolou je uveden seznam literatury s bohatým zastoupením autorů této publikace.

Velká pestrost klinického a laboratorního obrazu monoklonálních gamapatií způsobuje, že nemocní mohou vyhledat pomoc nejen u praktických lékařů, ale celé řa-

dy odborníků. Těm všem lze uvedenou publikaci vřele doporučit jako bohatý zdroj poučení.

*Prof. MUDr. Ladislav Chrobák CSc.
ladislavchrobak@seznam.cz*

Opožděná informace o knize věnované hematologii a transfuziologii vydané na Slovensku

Vydání nových publikací pokrývajících problematiku celého našeho oboru je pokaždé výjimečnou událostí, které by měla být věnována patřičná pozornost. Bohužel, naši zprávu o nové knižní publikaci věnované hematologii a transfuziologii na Slovensku (vydáno vydavatelstvím Osveta v Martině v roce 2010) přinášíme ze subjektivních i objektivních důvodů s velkým opožděním. Přestože naše informace přichází opožděně, věříme, že pro české čtenáře bude mít i tak upozornění na tuto publikaci význam, protože se jedná v mnoha ohledech o zajímavý počin. Publikace slovenských autorů má formát (o něco menší než A4) i koncepci učebnice, i když si na ní nečiní nárok. Svým rozsahem necelých 300 stran, zaměřením, názorností schémat a tabulek a bohatou barevnou přílohou obsahující téměř 100 převážně mikroskopických fotografií se řadí spíše k těm středně velkým. Na její přípravě se podílel autorský kolektiv vedený profesorkou Adrienou Sakalovou z Kliniky hematologie a transfuziologie v Bratislavě, která je všem českým kolegům velmi dobře známa svou aktivitou na poli mnohočetného myelomu a hemolytických anémií. Vydaná publikace jen dosvědčuje obdivuhodnou vitalitu paní profesorky, která nadále zůstává velmi aktivní. V knize paní profesorka kromě svých oblíbených témat - mnohočetného myelomu a kapitoly věnované fyziologii erythropoézy, anémiím a polyglobuliím - zpracovala také část podpůrné léčby. Z dalších autorů, podílejících se na knížce, obsahově největší díl (více než třetinu publikace) připravila docentka Angelika Bátorová, která velmi precizně a do detailu popsala problematiku hemostazeologie. Kolegyně Bátorová zde velmi dobře navázala na publikace docentky Kláry Hrubíškové

a tradici bratislavské hematologické školy nezůstala nic dlužná. Problematika hemostázy v podání docentky Bátorové vychází z přehledu fyziologie a laboratorních metod, je podána proporcionálně a velmi čtivě s využitím recentních poznatků o patofyziologii i léčbě. Třetím z kolektivu autorů je docent Martin Mistrík, který do publikace přispěl částí věnovanou fyziologii a patologii leukocytů. Kapitola je napsaná poměrně úsporně (koncentruje na necelých 50 stranách nejen zmíněnou fyziologii, nezhoubné abnormality bílých krvinek, ale kromě mnohočetného myelomu také všechny hematologické malignity), ale obsahuje všechny pro praxi nezbytné údaje. Docent Mikuláš Hrubíško, další z hlavních autorů, se postaral o teoretické části věnované hemopoéze, funkci sleziny, hyper a hyposplenismu ale také o krátký přehled transplantáční problematiky. Prakticky zaměřenou stat' o transfuziologii obsahující obecné zásady hemoterapie, přehled přípravků, jejich indikace a komplikace podání popsala doktorka Dagmar Holomáňová. Konečně, docent Tomáš Lipšic přispěl do publikace kapitolou nazvanou trombocytový systém a trombocytopenie a doktorka Eva Bojtárová statí o aplastických anémiích. Věřím, že se nová slovenská hematologie zařadí mezi využívané publikace, které by ani v Čechách neměly v knihovně hematologů chybět. Mezi její klady rozhodně patří zařazení údajů o fyziologii, kapitoly věnované hematologické praxi a moderně zpracovaná kapitola o hemostáze. Publikaci lze objednat na internetové adrese www.vydosveta.sk.

Doc. MUDr. Edgar Faber, CSc.